

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-8-84-43>

УДК [32.323.327](460),,20”

Ватаманюк А.В.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

КІЛЬКІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА БІЖЕНЦІВ З АФРИКАНСЬКИХ КРАЇН В ІСПАНІЇ

Анотація. Сучасна тенденція міграційної хвилі, яка спостерігається в кризі біженства щороку змінюється. Внутрішній політичний стан країн-реципієнтів постійно повинен адаптуватись, під нові реалії міжнародних відносин. До одних із таких європейських країн, які переповнені біженцями стає Королівство Іспанія. Зручне географічне розташування країни дозволяє біженця з країн Африки часто обирати Іспанію, не лише як транзитну країну перетину, але і як країну кінцевого пункту призначення. У статті автор досліджує збільшення кількості африканських біженців в Іспанії. Розглядає один із основних коридорів нелегального перетину Середземного моря, через який щороку до узбережжя Іспанії прибувають тисячі біженців з Африки. Аналізує причини, які найбільше впливають на феномен збільшення кількості біженців та коротко характеризує соціально-економічний стан країн Африки та їх міст, які стали основними пунктами переправи біженців до Іспанії.

Ключові слова: біженці, африканські біженці, Іспанія, Гібралтарська протока, країни Європи.

Vatamanyuk Anastasiya

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

QUANTITATIVE CHARACTERISTICS OF REFUGEES FROM AFRICAN COUNTRIES IN SPAIN

Summary. In the context of recent political events and armed conflicts, especially in Africa, the number of refugees grew rapidly. For African refugees, European countries have become a new kind of mythical paradise that will resolve their political and social problems. This forces hundreds of people to cross the water and iron borders that separate them from better life. For the first time in history, the number of refugees in the world has crossed the mark of 60 million people and Spain is one of the main EU countries which accept the flow of refugees from Africa. Even a seven-meter fence, built by Spanish side on the border with Africa, does not stop the flow of illegal immigrants. Geographically close location of the Maghreb region to the borders of Spain, allows its countries to become donor countries of refugees of African descent. One of the closest countries in Africa to the coast of Spain is Morocco. Morocco, for most African refugees heading across the Straits of Gibraltar to the borders of Spain, is a country of origin or transit. This is one of the countries with the highest level of emigration to Europe, especially to the Kingdom of Spain. Morocco, an African country whose territory became the starting point of the Western Mediterranean Corridor, which crosses the Strait of Gibraltar and provides access to the Spanish coast. The socio-economic situation in which the population of Morocco lives, is the main factor in the immigration of many poor families from the north of country. In the article, the author examines the increasing of the African refugees' number in Spain. First of all, the author describes one of the main corridors of illegal crossing of the Mediterranean Sea. Thousands of African refugees cross it heading to Spain every year. The article highlights the main causes that make influence on the phenomenon of increasing the number of refugees. African refugees and immigrants by their numbers, among other African asylum seekers, are resettled throughout all Spain. The article analyzes the reasons, which forced African population to become refugees and move from their continent to Spanish border. The author also describes the current socio-economic situation in the Maghreb region, for a better understanding why Spain is often chosen country of final destination. The main factors that influence the permanent increasing of refugees' number in Spain are also identified.

Keywords: refugees, African refugees, Spain, Strait of Gibraltar, European countries.

Постановка проблеми. Для біженців, з країни третього світу, Європа стала новим Ель-Дорадо. Своєрідним міфічним раєм, який вирішить їхні проблеми, тому сотні людей намагаються перетнути водні та залізні кордони, що відокремлюють їх від своєї мрії. У доповіді ЄС, за жовтень 2005 року, вказувалося, що нульові перспективи розвитку в Африці та збільшення чисельності населення призведуть до імміграційного тиску в короткі терміни, що в результаті ми спостерігаємо сьогодні. Бідність, внутрішні війни та спалах конфліктів ще більше погіршують ситуацію і змушують тисячі вихідців з Африканського континенту шукати притулку за межами своїх країн походження. До цієї негативної глобальної панорами слід додати також і торгівлю людьми, із відпрацьованими своїми схемами

та маршрутами, які працюють у декількох країнах, та які мають добре структуровану систему, що ускладнює контроль над потоками та створює додатковий ризик для іммігрантів та біженців.

Іспанські узбережжя щороку потерпають від нелегального прибуття човнів зі сторони Африканського континенту. Більша частина новоприбулих – це біженці, які готові піти на будь які умови переправи через Гібралтарську протоку, аби покращити умови свого життя.

Актуальністю теми, виступає дослідження питання збільшення кількості саме африканських біженців, на території Іспанії. Очевидно, що через географічне розміщення, Королівство Іспанії – одна з країн Європи, яка постійно приймає на себе наплив біженців з країн Африки, з боку водних кордонів, частково вона стає транзитною

країною, а іноді прохачі притулку визначають її, як кінцевий пункт призначення.

Аналіз останніх досліджень, які висвітлюють проблему збільшення африканських біженців можна зустріти в роботах багатьох іспанських вчених. Хосе Марія Сеара Руїз у своїй монографії «Імміграція як універсальних феномен» розглядає трудову легальну та нелегальну міграцію з Африканського континенту, з країн Латинської Америки, з країн Східної Європи, з країн Азії. В роботі Рікарда Сапата-Барреро «Політика управління імміграцією в Іспанії» приділено увагу міграційним шляхам та політичним питанням стосовно контролю іспанських кордонів. Також, даною проблематикою займаються Ампаро Гонсалес, Лаура Моралес, Джонатан Сарагоса та інші.

У вітчизняних роботах тема якій присвячена стаття потребує дослідження. Тому автор і розглядатиме питання збільшення кількості африканських біженців на території Іспанії.

Метою статті є проаналізувати причини, які змушують населення Африканського континенту стати біженцями і прямувати до іспанських кордонів. Адже, сучасні реалії, показують що тенденція стосовно вирішення кризи біженства, щороку потребує постійної адаптації як в Європі, так і в кожній країні окремо.

Для досягнення поставленої мети дослідження автор поставив такі **завдання**, як проаналізувати сучасний соціально-економічний стан в країнах Магрибського регіону, щоб зрозуміти тенденцію вибору Іспанії, як кінцевого пункту призначення; та виділити основні фактори, що впливають на постійне збільшення біженців на берегах Іспанії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Умовно для біженців існують 3 найбільші шляхи перетину та/або прибуття нових мігрантів до Європи. В дослідженні даної теми автор розглядає Західносередземноморський шлях перетину, так як саме ним до берегів Іспанії прибуває велика частина африканських біженців, особливо з країн Магрибу [1].

Африканські біженці прибувають до Іспанії, прямуючи з Марокко та Алжиру. За даними Міжнародної організації з міграції, у 2015 році, цим коридором, берегів Іспанії дістались 3845 шукачів притулку [1]. Регулярно, вихідці з Африки, намагаються нелегально перебраться через кордон Іспанії з Марокко, який охороняється військовими та розмежований 7-метровим парканом. Згідно з даними іспанського міністерства внутрішніх справ, кількість нелегальних мігрантів зменшилася завдяки прикордонній співпраці з Марокко. Крім того, Мадрид підписав угоди про повернення біженців з такими країнами, як Мавританія, Нігерія та Сенегал. Тож Іспанія, *de-jure*, вже не належить до головних маршрутів біженців з Африки на шляхи до Європи, але *de facto* так і залишилась їх кінцевою ціллю.

Марокко, африканська країна, територія якої стала початковою точкою відліку Західно-середземноморського коридору, який перетинає Гібралтарську протоку та дає змогу дістатись до Іспанських берегів. Важка соціально-економічна ситуація, в якій живе населення Марокко, є головним фактором імміграції багатьох бідних сімей з півночі країни, з гірських районів Атла-

су, сільськогосподарських районів від Надора до Танжера та від Шефшоуена до Бені Меллала. Організацією Об'єднаних Націй щорічно проводиться дослідження, стосовно грамотності населення країн Африки, яке дозволяє ефективніше розробити програми допомоги біженцям та запобігання виникнення проблеми біженства. За рівнем грамотності в 2004 році Марокко посіла 125 місце із 177 країн, а покращення, які досягнуті в наступні роки, майже не помітні [1]. 15% марокканців живуть в умовах абсолютної бідності [6]. Більше половини дорослих – неграмотні, а доступ до медичної системи низький у сільській місцевості, де проживає 46% населення [6]. Такі фактори сприяють народному невдоволенню та навіть, укріплюють ісламський фундаменталізм.

В останні роки країна перейшла від чотирьох мільйонів бідних до 5,5 мільйонів, а соціальна нерівність зросла [7]. Міністерство зайнятості Марокко визнало, що з кожним роком у країні стає на півмільйона більше бідних людей, які живуть одним євро на день [6]. А такі явища, як кримінальні злочини, проституція та вживання наркотиків, стають буденністю для майже кожного марокканця. Демографічний вибух, часта посуха та механізація сільськогосподарських робіт змусили багатьох селян до урбанізації, а сотні – до човнів, з якими вони прагнуть досягти іспанських берегів. Крім того, 260 000 марокканців проживають у містах, в умовах крайньої бідності та без жодної надії на майбутнє [6]. Такі міста, в результаті стають осередком постійних злочинів та ісламських терористів, таких як ті, хто брав участь у атаках у Касабланці 16 травня 2003 року та 11 березня 2007 року.

Марокканські біженці не проінформовані про те, що таке Європа, які там діють вимоги та обмеження. Їм нелегальні перевізники розказують тільки про права, які мало відповідають суворій реальності, щоб в результаті ті купили дорогий квиток у краще життя. Зацікавлені цим «краєм», майбутні прохачі притулку, продають все, що мають, щоб купити квиток за 1500 євро, і, ризикуючи життям на звичайному човні, незаконно перепливають і можливо успішно прибувають до іспанських узбережж.

Марокко, для більшості африканських біженців, які прямують до Іспанії, це країна походження або транзиту. Це одна з країн з найвищим рівнем еміграції до Європи, вчасності до Королівства Іспанії. Починаючи з 1950-х років, Марокко стає постійною країною-донором біженців в країни Європейського Союзу, і саме марокканців щороку найбільше фіксують в статистиці серед біженців, африканських вихідців. У звіті Євро-Середземноморського консорціуму з питань міжнародної міграції, зазначено, що кількість марокканців, зареєстрованих у консульствах по всьому світу, зросла з 1,5 мільйона в 1993 році до 3,1 мільйона в 2004 році, з них 2,6 мільйони жили в країнах Європи [4]. Сьогодні вони вже перевищують три з половиною мільйони, з яких приблизно 20% проживають в Іспанії, і є першою спільнотою африканського походження [1].

У Марокко еміграція є синонімом соціального успіху. Молоді марокканці прагнуть покращити своє становище, емігруючи до Європи, і всіма можливими способами намагаються перетнути

Гібралтарську протоку або дістатися до Канарських островів, хоча іноді вони обирають більш зручні шляхи, здійснюючи об'їзд через Туніс.

Країна Магрибу є плацдармом для стрибків у Європу не тільки для самих марокканців, але й для переважної більшості африканців на південь від Сахари, які чекають на березі протоки або Західної Сахари, проїхавши ряд встановлених маршрутів.

До 1973 р. Марокканська імміграція переважно мала кінцеві пункти призначення такі країни, як Франція, Бельгія, Німеччина та Голландія. Проте, нафтова криза (1972-1974) спричинила посилення прикордонного контролю в Європі, і Магрибські іммігранти, які приїхали з колишніх колоніальних міст на півночі Марокко, вирішили залишитися в Іспанії та спробувати об'єднання сім'ї [3]. Пізніше торговці людьми почали переправляти їх до Франції. До 1975 року з Магрибу утворились два потоки іммігрантів та біженців: перший великий нелегальний коридор перетину був до берегів Сеути та Мелільї, а інший потік марокканців до Піренейського півострова, був зосереджений через передмістя та на околицях великих міст. Наприкінці 80-х – на початку 90-х років потік значної кількості біженців почав осідати в Каталонії та Мадриді [5]. У 1986 році Франція ухвалила візу для марокканців, а Іспанія зробила те саме в червні 1991 року, що дещо ускладнило їх легальний в'їзд.

Магрибські мігранти оселилися переважно в Європі, їх кількість з 1960 року до 1994 року збільшилась у шість раз, починаючи від чотирьох тисяч до понад два з половиною мільйона осіб. Понад три мільйони марокканських іммігрантів, які розпочали основний міграційний потік до Європи у 1970-х роках, оселялись у Франції, Бельгії, Італії, Нідерландах і біля мільйону мігрантів та біженців в інших європейських країнах. В Іспанії ж, статистика, показує 722,598 вже легалізованих мігрантів, і понад 200 000 зареєстрованих, але яким не мають офіційний постійний дозвіл на проживання. Варто зазначити, що за останні роки, близько 65 000 отримали навіть громадянство Іспанії [3].

Африканські біженці та іммігранти за своєю чисельністю, серед інших африканських прохачів притулку, розселенні по всій території Іспанії, за винятком Кастильсько-Леонських провінцій та Кантабрії. Більшість оселилися в Каталонії (третина жителів в Іспанії), Андалусії, Мадриді, Мурсії та Валенсії. Марокканці переважають у 18 провінціях, включаючи всі провінції Каталонії та сім із восьми провінцій Андалусії, крім Малаги. Уродженці з півночі Марокко, регіону Ер-Риф, зазвичай поселяються в Каталонії. З іншого боку, з Аль-Хосейма вони прямують особливо до Мадрида, а з прикордонного регіону з Алжиром до Мурсії [5].

Трансфер від мігрантів, в якості грошових переказів, які марокканські біженці та іммігранти отримують і не витрачають в Іспанії, направляють в свою країну, і сума грошових переказів протягом останніх чотирьох років збільшилась майже в чотири рази і становить 22,83% грошових переказів, які витрачаються поза Іспанією [3]. Іспанія посіла друге місце, після Франції, обсяг грошових переказів, що надсилаються легалізованими мешканцями Марокко, і є третім потоком

грошових переказів (офіційних та неофіційних), що формуються в ЄС після відправлених з Німеччини до Туреччини та з Франції до Марокко.

Бум трансфертів, за даними Міжнародного валютного фонду, не пояснює це тільки, як збільшення кількості іммігрантів та їх доходів. Однією з гіпотез, що розглядаються, є зростання грошових переказів, яке пов'язане з відмиванням грошей, викликаним торгівлею гашишем. А банки Іспанії та країн Європи, ідентифікують це як переказ іммігрантів.

Північні регіони Марокко історично мали та мають нижчий темп розвитку, що безпосередньо впливає на кількість біженців та мігрантів що потрапляють до Каталонії. На території Ер-Рифу, бідному регіоні, який був частиною колишньої смуги іспанського протекторату, сільськогосподарський сектор знаходиться на постійному спаді, а текстильна промисловість, практично демонтована після незалежності Марокко (1956), не була відновлена. За даними Організації Об'єднаних Націй, 27% сільськогосподарської площі Ер-Рифу присвячено вирощуванню конопель, з яких видобувається гашиш, частина якого продається на території Іспанії [6]. До прикладу, Марокко є провідним світовим виробником та експортером конопель. З п'яти мільйонів людей, які проживають на півночі, близько 100 000 фермерів та їх родин економічно залежать від його вирощування [6].

Територія Ер-Рифу, яка складається з невеликих сіл, до того ж з поганими комунікаціями, здебільшого служить для вирощування канабісу, де основний заробіток це контрабанда та грошові перекази від іммігрантів та біженців з Європи, в тому числі, з Іспанії. Північні мешканці Ер-Рифу масово емігрували до Нідерландів, Бельгії та Німеччини, а 35% марокканських мігрантів та біженців, перебувають в Іспанії [3].

Також чверть марокканської еміграції та напливу біженців до Іспанії надходить з сільськогосподарського регіону Бені-Меллал. Бені-Меллал, який має слаборозвинену сільськогосподарську інфраструктуру, являється одним із двох марокканських регіонів, яких найбільше торкнулось еміграційне явище, та які стали так званими «залами очікування» для африканських біженців.

Місто Танжер, марокканський «зал очікування», населення якого за останні п'ять років збільшилось більше ніж на мільйон людей. Біженці, трудові та економічні мігранти не тільки з Марокко, а й зі всієї Африки, масово переїжджають до Танжера в очікуванні можливості перетнути Гібралтарську протоку, для можливого кращого майбутнього. Через такий наплив африканських біженців, соціально-економічний рівень в місці суттєво знизився. Відсутність інвестицій у створення нових робочих місць, тільки сприяють незаконним контрабандним перевезенням африканських біженців, в жахливих умовах та без дотримання будь яких умов для безпеки життя. Відповідно, марокканське місто, стало одним із пунктів очікування, де африканці чекають можливості, сісти на човен, який допоможе їм перетнути протоку та дістатись іспанського узбережжя. Багато нелегальних біженців, які приїжджають з усєї країни та всього континенту, та яким все ж таки щастить живими добра-

тись до Іспанії, зазвичай часто осідають у ній і не використовують її як транзитну країну. Проте відсутність будь яких знань стосовно мови, культури та іспанських традицій, часто змушують африканських біженців до злочинної діяльності. Що змусило Іспанію у свою чергу, дещо змінити політичне ставлення до біженців. В результаті, біженців, які незаконно перетнули кордон, Іспанія по договору з деякими африканськими країнами (Мавританія, Нігерія та Сенегал), переправляє їх назад на батьківщину [1].

Міжнароджна організація з міграції підрахувала, що в 2017 році Іспанія вже прийняла в три рази більше біженців, ніж за такий самий період, в дев'ять місяців, в 2016-му році. В жовтні 2017 року в інтернеті навіть з'явилося відео з десятками біженців, які причалили до берега іспанського пляжу Кадіс [4]. За заявою берегової охорони Кадіса, на човні було близько 30 осіб і всі вони неповнолітні підлітки з Африки. Такий рух до Європи продовжує створювати постійні загрози життю африканським біженцям, через збільшення потенційних нелегальних маршрутів, які частіше закінчуються потраплянням в трудове чи сексуальне рабство, або смертю.

Висновки. Скрадний соціально-економічний та політичний стан країн Африки змушують більшу частину населення вдаватися до крайніх мір перетину кордонів. Географічно та стратегічно найвигіднішим кінцевим пунктом призначення для прохачів притулку з Африки являється Іспанія. Не дивлячись на ряд угод з африканськими країнами про повернення біженців, не дивлячись на військовий прикордонний контроль та на ризикований Середземноморський коридор перетину, біженці з Африки постійно намагаються дістатися іспанські узбережжя.

З початку 2017 року понад 2700 людей, померли або пропали безвісти під час перетину Середземного моря, і це з урахуванням того що цей маршрут вважається найбезпечнішим. Ті, кому вдавалось уникнути насилля та живими добратись до кордонів Іспанії, постійно повідомляли про численні неофіційні фатальні випадки при спробі перетнути водний кордон. Тому, не дивлячись, на масовий наплив африканських біженців до берегів Іспанії, волонтери у співпраці з іспанськими урядовими організаціями тримають завжди в пріоритеті операції порятунку біженців на морі.

Список літератури:

1. Desperate journeys. Refugees and migrants entering and crossing Europe via the Mediterranean and Western Balkans routes. URL: <http://www.unhcr.org/58b449f54> (дата звернення: 08.08.2020).
2. Gemma A. 2009. El papel de la política española de inmigración en la estrategia euromediterránea. Madrid, 2009. P. 289–308.
3. José-María S.R. La inmigración un fenómeno universal. Editorial Dykinson, S.L. 1st Edition., 2010, 376 p.
4. La Agencia de ls ONU para los refugialos. Se reducen las llegadas de refugiados e inmigrantes a Europa, pero continúan los abusos y muertes. URL: <http://www.acnur.es/noticias/notas-de-prensa/2909-se-reducen-las-llegadas-de-refugiados-e-inmigrantes-a-europa-pero-continuan-los-abusos-y-muertes> (дата звернення: 08.08.2020).
5. Laura M.D., Amparo G.F., Laia J. Políticas de incorporación y la gestión del asociacionismo de la población de origen inmigrante a nivel local. Madrid, 2009. P. 113–138.
6. Pedro M.H. El pequeño gran Marruecos: posición geoestratégica en el norte de África. URL: <http://www.cipi.cu/articuloel-pequeno-gran-marruecos-posicion-geoestrategica-en-el-norte-de-africa> (дата звернення: 08.08.2020).
7. María Elena A.A. África Occidental: crisis vs estabilidad política. La Habana, 2018. URL: <http://www.cipi.cu/libro-revistaafrica-occidental-crisis-vs-estabilidad-politica> (дата звернення: 08.08.2020).
8. Ricard Z.B., Políticas y gobernabilidad de la inmigración en España. Madrid, 2009. P. 21–30.
9. Сорочинська О.Я. Спільні проекти ЄС і країн Південного Середземномор'я по розвитку альтернативної енергетики. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2014/spilni-proekty-es-i-krajin-pivdennoho-seredzemnomorya-po-rozvytku-alternatyvnoji-enerhetyky/> (дата звернення: 08.08.2020).

References:

1. Desperate journeys. Refugees and migrants entering and crossing Europe via the Mediterranean and Western Balkans routes. Available at: <http://www.unhcr.org/58b449f54> (accessed: 08.08.2020).
2. Gemma, A. (2009). El papel de la política española de inmigración en la estrategia euromediterránea. Madrid, pp. 289–308.
3. José-María, S.R. (2010). La inmigración un fenómeno universal. Editorial Dykinson, S.L. 1st Edition. 376 p.
4. La Agencia de ls ONU para los refugialos. Se reducen las llegadas de refugiados e inmigrantes a Europa, pero continúan los abusos y muertes. Available at: <http://www.acnur.es/noticias/notas-de-prensa/2909-se-reducen-las-llegadas-de-refugiados-e-inmigrantes-a-europa-pero-continuan-los-abusos-y-muertes> (accessed: 08.08.2020).
5. Laura, M.D., Amparo, G.F., & Laia, J. (2009). Políticas de incorporación y la gestión del asociacionismo de la población de origen inmigrante a nivel local. Madrid, pp. 113–138.
6. Pedro, M.H. El pequeño gran Marruecos: posición geoestratégica en el norte de África. Available at: <http://www.cipi.cu/articuloel-pequeno-gran-marruecos-posicion-geoestrategica-en-el-norte-de-africa> (accessed: 08.08.2020).
7. María Elena, A.A. (2018). África Occidental: crisis vs estabilidad política. La Habana. Available at: <http://www.cipi.cu/libro-revistaafrica-occidental-crisis-vs-estabilidad-politica> (accessed: 08.08.2020).
8. Ricard, Z.B. (2009). Políticas y gobernabilidad de la inmigración en España. Madrid, pp. 21–30.
9. Sorochynska, O.Ya. Spilni proekty YES i krain Pivdennoho Seredzemnomoria po rozvytku alternatyvnoji enerhetyky. Available at: <https://naub.oa.edu.ua/2014/spilni-proekty-es-i-krajin-pivdennoho-seredzemnomorya-po-rozvytku-alternatyvnoji-enerhetyky/> (accessed: 08.08.2020).